

УПРАВНИ И НЕУПРАВНИ ГОВОР У ГОВОРНОМ ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ – ИМПЛИКАЦИЈЕ У НАСТАВИ

Сажетак: Овај рад се бави управним и неуправним говором у говорном енглеском језику. Најпре представља концепт и структуру управног и неуправног говора, затим истражује како се управни и неуправни говор представља у наставној пракси, и на крају упоређује са резултатима истраживања мањег обима које се базира на узорцима савременог говорног енглеског. Исто тако, поставља питање какве би могле бити импликације резултата овог и сличних истраживања.

Кључне речи: управни говор, неуправни говор, слагање времена, уводни глаголи

1. Увод

У настави многих страних језика, па тако и у настави енглеског језика, често постоји дилема како треба представити говорни језик. С једне стране, развој технике је омогућио постојање великих корпуса говорног језика који све више утичу на писање граматика и речника, носећи са собом одређене промене у језику и тиме постављајући нове захтеве. С друге стране, традиционално, у настави се доста пажње посвећује формалним правилима писаног језика, који ученицима олакшавају учење и стварају осећај сигурности (Gower, 1981: 53).

У овом раду ћемо се бавити управо таквом једном граматичком јединицом, управним и неуправним говором.¹ Видећемо најпре на који начин се он концептуално и структурно представља у литератури а затим ћемо анализирати начин на који се управни и неуправни говор представља у граматицима и школским уџбеницима. Представићемо и резултате истраживања мањег обима које се базира на мањем корпусу говорног енглеског језика и видети да ли се и у којој мери разликују у односу на оно што је представљено у уџбеницима.

¹ За разлику од српског језика где употребљавамо термин управни и неуправни говор, у енглеском језику постоји термин који обухвата и управни и неуправни говор а то је reported speech.

2. Управни и неуправни говор. Дефиниција и структура

Управни и неуправни говор се односи на саопштавање нечијих речи и може бити директан и индиректан. Директан или управни говор је покушај да се тачно понове речи које је неко изговорио, што се у писаном језику обележава знацима навода а у говорном језику сигнализира интонацијом. С друге стране, индиректан говор представља интегрисање нечијег исказа у нашу реченицу (Carter & McCarthy, 2006: 804).

Иако директан говор представља покушај да се дословно понови нечији исказ, ретко се дешава да упамтимо и дословно поновимо речи које је неко изговорио. Поред тога, цитирајући исказ, ми тај исказ померамо из његовог оригиналног контекста и стављамо у један нови контекст, који може бити и јако сличан том првобитном, и на тај начин благо мењамо и значење. Овај занимљив концепт управног и неуправног говора као „конструисаног дијалога“ предложила је Тененова, која сматра да се у директном навођењу ствара дијалог између особе која цитира и особе која слуша (Tannen, 1989: 109). Она такође сматра да се у свакодневном говору уместог прецизног цитирања више јавља преношење суштине значења. Слично објашњење се може наћи и у граматичи енглеског језика за виши ниво, где се каже да говорник често својим речима преноси поруку, јер је порука као целина важнија од тачних речи које је неко изговорио. Ипак, наводи се даље, уколико је тачно цитирање неопходно, може доћи до дословног саопштавања нечијих речи (Hewings, 2011: 64).

Исто тако, индиректни или неуправни говор не мора увек да представља интегрисање нечијих речи у нашу реченицу већ парафразирање са циљем преношења суштине садржаја, односно значења (Carter & McCarthy, 2006: 805; Tannen, 1989: 98). И овде долази до дислоцирања оригиналног исказа из његовог првобитног контекста и стављања у један нови.

Из свега наведеног може се рећи да у погледу значења које се своди на преношење суштине, линија која раздваја управни и неуправни говор постаје све слабија иако се на површини управни и неуправни говор јасно разликују.²

У погледу структуре, реченица директног или управног говора се састоји из две клаузе које стоје у паратактичком односу (Halliday, 1994: 250):

ПРИМЕР 1:

He said: "I've booked the tickets for Majorca."

Уводна клауза која садржи уводни глагол у прошлом времену и цитирана клауза имају, у синтаксичком смислу, исти статус. У овом примеру се знацима навода јасно сигнализира директно навођење, али у говорном језику се може сигнализирати или интонацијом или уводним речима или речцама

² Ово може утицати на степен субјективности (Caton, 1993: 332) у преношењу порука и на евиденцијалност (Havler, 2002: 156, 157), односно степен поузданости поруке која се на овај начин преноси, посебно у осетљивијим контекстима.

који истовремено сигнализирају и смену саговорника у разговору (utterance-openers као што су *well, oh, hey* и др. (Biber et al., 1999: 1118)).

Реченица индиректног или неуправног говора се такође састоји из две клаузе које стоје у хипотактичком односу (Halliday, 1994: 252). Оне немају исти статус у реченици пошто је клауза која се саопштава у функцији објекта уводног глагола односно клаузе (Carter & McCarthy, 2006: 804):

ПРИМЕР 2:

He said that he had booked the tickets for Majorca.

Ово је само један мали део структуре управног и неуправног говора којом ћемо наставити да се бавимо и у следећем поглављу где ћемо видети како се ова граматичка јединица представља у граматикама у уџбеницима.

3. Управни и неуправни говор у наставној пракси

Ова граматичка јединица се у школским уџбеницима и педагошким граматикама најчешће представља у облику дихотомије управног и неуправног говора. Базира се често на трансформационим правилима како реченицу у којој се директно наводи нечији исказ пребацити у индиректни говор.

Једно од кључних правила је везано за време уводног глагола. Ако је уводни глагол у садашњем времену, долази само до промене заменица које се усклађују са субјектом уводне клаузе али ако је уводни глагол у прошлом времену, долази до померања времена из клаузе коју саопштавамо за једно време уназад. Из тога произилазе следећа правила које време (*tense*) прелази у које:

Present Simple Tense → Past Simple Tense

Present Perfect Tense → Past Perfect Tense

Past Simple Tense → Past Perfect Tense

ПРИМЕР 3:

"We want to get a new house."

They said they wanted to get a new house. (Goodey, Goodey & Levy, 2010: 125)³

Ова појава је позната као слагање времена (*the sequence of tenses* или *backshifting*⁴) и она обухвата не само померање времена већ и померање деиктичких форми (Harman, 1990: 231):

³ Messages 4, уџбеник за 8. разред основне школе, издавачке куће Klett у сарадњи са издавачком кућом Cambridge.

⁴ *Backshifting* је део једне од неколико хипотеза које се баве временима и просторно-временским координатама управног и неуправног говора, која је позната као формално слагање времена. У оквиру ове хипотезе, чији је један од главних представника био Комри (Comrie), више пажње се посвећује механичким трансформацијама а мање семантичким променама које могу уследити (Declerck, 1991:158).

This → that
Today → that day
Now → then

Ова правила су довољна и погодна за ученике завршних разреда основне школе, када се управни и неуправни говор први пут обрађују, као и за ученике средњих школа. С друге стране, она поједностављују семантичку комплексност и осетљивост трансформисања управног у неуправни говор. То се посебно односи на деиктичке компоненте које приликом трансформисања стварају још већу дистанцу у односу на време и место из оригиналног исказа. Харман (Harman, 1990: 231) се позива на Лајонса и предлаже да се приликом саопштавања нечијег исказа треба позиционирати у „нулту тачку“ („zero point“ или „here and now“) и из те просторно-временске тачке посматрати догађаје.

ПРИМЕР 4:

“Catherine and Chris will be getting married tomorrow at this time!” John reminded us.

- a. John reminded us that Catherine and Chris would be getting married the following day at that time.
- b. John reminded us that Catherine and Chris will be getting married tomorrow at this time.

Реченица а. је пример неуправног говора на основу правила хипотезе формалног слагања времена, где је дошло до померања времена уназад и где смо уместо *tomorrow at this time* имали *the following day at that time*. Али ако пођемо од тога да је ова реченица изговорена данас где нас неко подсећа на догађај који ће се одржати сутра, могли бисмо заобићи правила формалног слагања времена и реченицу саопштити на начин b. Овакав став заступали су Картер и Макарти (Carter & McCarthy, 2006: 810) у својој граматици која се базира на великом корпусу енглеског говорног и писаног језика.

Дакле, када је у питању време (*tense*) у неуправном говору, оно као што смо видели зависи од времена уводног глагола. Као најчешћи уводни глаголи у уџбеницима за основну школу се јављају глаголи *say* и *tell* (повремено и глагол *think*) код саопштавања обавештајних реченица, док су код саопштавања питања доминантни као уводни глаголи *ask* и *want to know* (Goodey, Goodey & Levy, 2010: 125). У овим уџбеницима се не помиње разлика између писаног и говорног језика већ је циљ овладавање принципом трансформисања управног у неуправни говор.

Управо ова правила везана за времена и најчешће уводне глаголе су била полазна тачка истраживања мањег обима које је спроведено са циљем да се открије да ли је представљање управног и неуправног говора на овај начин довољно да припреми ученика за говорни језик. Поред тога, да бисмо видели како наставници представљају управни и неуправни говор у својој

наставној пракси и какав је њихов став према неким формама које се сматрају неграматичким у писаном језику урадили смо интервјуе. Методологија и резултати овог истраживања биће представљени у следећем поглављу.

4. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

4.1. Хипотеза, циљеви и учесници у истраживању

Полазну тачку овог истраживања чине, пре свега, правила везана за управни и неуправни говор која су заступљена у настави енглеског језика, што се пре свега огледа у уџбеницима и граматицама које се користе у настави. Оно што је посебно подстакло ово истраживање је то што у говорном енглеском језику, у неформалном окружењу, постоји тенденција да се у већој мери користи директан (управни) говор у односу на индиректан. Имајући ово у виду, хипотеза коју смо поставили је да је у говорном језику мање заступљено слагање времена односно неуправни говор. Да бисмо доказали ову хипотезу, формиран је мањи корпус говорног енглеског језика. Исто тако, постоји још један циљ, који се практично надовезује на доказивање ове хипотезе, а то је да утврдимо који су најчешћи уводни глаголи у говорном језику и да све то упоредимо са наставном праксом.

Учесници у истраживању су били изворни и неизворни говорници енглеског језика чији су разговори ушли у корпус који је формиран за потребе овог истраживања. Сви учесници су на постдипломским студијама, а неизворни говорници који су учествовали у овом истраживању су провели у енглеском говорном подручју најмање годину дана. Првобитна идеја је била да у истраживању учествују само изворни говорници, али будући да је енглески језик интернационални језик који је постао на неки начин *lingua franca*, и да је број неизворних говорника у свету већи од броја изворних (Jenkins, 2002: 83), сматрали смо да је потребно укључити и неизворне говорнике. У одабиру учесника, кренуло се од препорука пријатеља и познаника који су и сами учествовали. Аутор истраживања, односно овог рада, није учествовао у разговорима да не би својим присуством или коментарима утицао на ток разговора.

4.2. Ток истраживања

На самом почетку истраживања формиран је корпус од узорака говорног енглеског језика. Учесници који су пристали да учествују у истраживању су дозволили да се њихови разговори сниме. Разговори су се одвијали у неформалном окружењу и између пријатеља и колега с факултета. Тема разговора није унапред одређена, тако да су учесници сами бирали теме о којима ће говорити, а испоставило се да су то углавном били разговори о заједничким пријатељима, личним и академским дилемама и професионалним плановима.

Након формирања корпуса, приступило се транскрибовању делова разговора који су садржали примере управног и неуправног говора.⁵ Након тога, приступило се детаљнијој анализи примера.

Већину примера управног говора је било лако уочити, али је било и примера коју се на нивоу реченицу нису могли идентификовати, већ на нивоу дискурса или његових делова. Резултати анализе биће представљени у следећем поглављу.

5. Резултати истраживања

Од укупно 6 разговора, у 5 разговора је било примера управног и неуправног говора. Од 101 примера управног и неуправног говора, колико је идентификовано у разговорима, 49% чине примери управног говора а 51% неуправног. Међу примерима управног говора било је и 3 примера директног навођења али без употребе уводног глагола.

Као убедљиво најфреквентнији уводни глаголи су: фраза *be like*, *say*, *think*, *tell* и *know*, који заједно укупно чине 77% укупног броја уводних глагола. Поред ових најзаступљенијих, глаголи који су се такође јављали у примерима су: *ask*, *notice*, *feel*, *expect* и други. У даљем делу текста анализирајући примере у којима се као уводни глаголи јављају горепоменути најфреквентији глаголи, видећемо какав је однос управног и неуправног говора.

5.1. Be like

Уводна фраза *be like* се најчешће јављала у простом прошлом времену а затим и у простом садашњем. Сви примери овог уводног глагола били су праћени директним навођењем, односно управним говором.

ПРИМЕР 5:

S2: ...anyway I walked over to him cos he was sitting way up the other side I **was like** hey how are you and he **was like** oh how are you and I **was like** oh cos my impression was that he'd been out with Sam and John... (RECORDING 1)

Може се рећи да је ово типичан пример употребе ове уводне фразе у управном говору. Она се показала погодном за означавање смене саговорника у разговору (*turn-taking*) али истовремено доприноси да разговор постане живописнији и динамичнији. У неким примерима више наговештава став говорника а мање директно наводи његове речи. Било је и примера у којима говорник вербализује мисли особе која је учествовала у неком разговору, али у одређеном тренутку није ништа изговорила. На овај начин се такође указује на став.

⁵ Пошто су неки разговори дуже трајали а у неким разговорима и није било примера управног и неуправног говора, транскрибовани су само делови разговора а не у целини.

5.2. Say

Уводни глагол *say* је други по реду по заступљености у корпусу. Он се такође јављао највише у простом прошлом времену, али и у простом садашњем и будућем. У 68% примера глагол *say* је био праћен директним говором, док остатак (32%) чине примери праћени неуправним говором без слагања времена.

ПРИМЕР 6:

S2: so there was one job opening starting from this September but that one unfortunately I didn't get but they **said** there **is** another position opening from April and they are still going to consider me for that position... (RECORDING 2)

У овом примеру уводни глагол је у простом прошлом времену, и он захтева формално слагање времена. Ипак глагол клаузе која се саопштава није у прошлом времену већ садашњем (**is**). Ово одступање од правила слагања времена се може објаснити тиме што значај поруке која се преноси још увек постоји, односно постоји могућност да се радња реализује у будућности. С друге стране, може се рећи да је говорник хтео да нагласи речи ауторитета и њихову важност.

Иако употреба овог глагола у сваком свом јављању има неку специфичност, његова генерална употреба се у великој мери може изједначити са употребом горенаведене уводне фразе *be like*. Дакле, означава размену у конверзацији, шта је неко изговорио у неком тренутку или изражава став говорника према некој теми.

5.3. Think

Think је трећи по заступљености уводни глагол који се јављао у простом садашњем и прошлом времену. За разлику од претходних, овај уводни глагол је у 75% примера праћен неуправним говором, са слагањем времена и без. Његова употреба је везана за изражавање става говорника, генерално или у неком конкретном тренутку у прошлости. Када је праћен управним говором, глагол *think* не представља вербално понављање онога што је неко заиста помислио у одређеном тренутку, већ наговештава његову реакцију. Такав је следећи пример.

ПРИМЕР 7:

S2: ...he was really drunk I noticed he was really drunk but like **I thought** well that's fine the only thing **I thought** was oh my goodness cos he's in the he's working full time at the moment and this was on Thursday night and it's a job that could get him into a masters even though he's not got the best degree and that's really important... (RECORDING 1)

5.4. Tell

Уводни глагол *tell* се углавном јављао у простом прошлом времену. У 81% јављања био је праћен неуправним говором, и то већином без слагања времена.

ПРИМЕР 8:

S1: so but anyway last night I **told** him I was in love with him [laugh]

S2: oh my goodness really

S1: drunk [overlapping with goodness] (RECORDING 1)

Иако у овом примеру постоји слагање времена, у већини не постоји. Ово одсуство се може објаснити актуелношћу информације из клаузе која се преноси, односно радњом која ће се тек реализовати у будућности.

5.5. Know

Уводни глагол *know* се јављао најчешће у простом прошлом времену. У нашем корпусу он се јављао увек у комбинацији са неуправним говором и то са формалним слагањем времена, као у следећем примеру.

ПРИМЕР 9:

S2: the story the story about that face was very interesting for the children and they responded some of them responded in English but the teacher still **knew** that they understood that you know (RECORDING 3)

5.6. Управни говор без уводног глагола

Међу примерима управног говора, пронашли смо и три примера који нису уведени глаголом. Ово одсуство уводног глагола (*zero quotative*, означава се симболом \emptyset) се јављало у оним примерима где се разговор већ неко време препричава и где је јасно ко изговара речи, односно чија је смена у разговору, тако да у разумевању не буде проблема (Yule et al., 1992: 249).

ПРИМЕР 10:

S2: ...I was like hey how are you and he's like oh how are you and er I was like oh cos my impression was that he'd been out with Sam and John but er Sam had to leave to go to Birmingham that night so he had to catch the train so I was like where is John and err Tom's like oh he's probably with Sam and I was like ohh well Sam's gone to Birmingham and then Tom turned around right away \emptyset well you know everything about Sam don't you I was like Tom are you angry at me... (RECORDING 1)

У овом примеру говорник препричава краћу расправу, где је смена у дијалогу уведена фразом *be like* (у простом прошлом времену). Ово одсуство

уводног глагола не утиче на разумевање јер је јасно ко изговара те речи. Поред тога, присуство дискусног маркера *well* олакшава препознавање директног навођења речи као и наглашавајућа интонација која се може чути у снимљеном разговору.

6. Дискусија

Анализом примера из формираног корпуса, дошли смо до закључка да постоји готово уједначена заступљеност управног и неуправног говора, уз благу предност неуправног говора. Како смо у уводном делу методологије нагласили, једна од наших полазних тачака била је хипотеза да је управни говор заступљенији у говорном енглеском језику, што резултати нису потврдили значајном предношћу управног у односу на неуправни говор.

Када је реч о формалним правилима слагања времена, као што смо видели, са изузетком уводног глагола *know* који је једини у свим примерима био праћен неуправним говором са слагањем времена, остали глаголи не показују такву доследност. Иако зависи од примера до примера, општи закључак који бисмо могли донети је да је разлог томе значај информације за говорника који је преноси, и чији ће се садржај можда релаизовати у будућности (што је евидентно у примеру 6, где се говорник још увек разматра за посао, односно за позицију која ће тек бити отворена за неколико месеци).

Још један од циљева истраживања био је да испитамо који су уводни глаголи најзаступљенији у говорном енглеском језику. Резултати показују да у говорном језику постоји разноврсност у избору уводних глагола. Ми смо размотрили првих пет најзаступљенијих и поред горенаведених примера и коментара, овде ћемо изложити додатна запажања.

Уводна фраза *be like* је убедљиво најфреквентија, али је заступљена само у једном разговору, за разлику од осталих глагола који су присутни у свим разговорима. Ако упоредимо *be like* и *say* (када је праћен управним говором) видећемо да имају сличну употребу. Оба означавају смену у разговору или шта је неко изговорио у одређеном тренутку. Ипак у неформалном окружењу, чини се да је фраза *be like* погоднија да наговести и дочара став говорника (или став особе која је изговорила речи које говорник преноси) у односу на глагол *say* који је у том смислу семантички неутралнији (Biber et al., 2006: 196) и епистемички мање обојен.

Глаголи *say* и *tell*, поред тога што се њихова употреба у синтаксичком смислу разликује, благо се разликују и семантички. Глаголом *say* се наглашавају речи које је неко изговорио док се глаголом *tell* наглашава порука (односно, њена суштина) (Carter & McCarthy, 2006: 806).

Узимајући у обзир резултате истраживања и закључке до којих смо дошли анализирајући их, у следећем поглављу ћемо се усредсредити на наставу и указати на могуће импликације.

7. Управни и неуправни говор – импликације у настави

Управни и неуправни говор се у педагошкој пракси базирају на правилима хипотезе формалног слагања времена (Комријева хипотеза) која кажу да долази до померања времена уназад у клаузи коју саопштавамо (преносимо) уколико је уводни глагол у прошлом времену. Ако се садржај клаузе односи на садашњост или на будућност, онда је могуће одсуство слагања времена. Ипак, у настави се инсистира на првом делу ове хипотезе која подржава слагање времена, док је одсуство слагања дозвољено код општих истина или чињеница.

Оно што најпре треба размотрити је да ли ћемо заузети став да говорни језик треба базирати на правилима писаног језика, или говорни језик треба посматрати одвојено. Иако се тенденције временом мењају, прва опција је и даље доминантна.

На који начин резултати овог истраживања и сличних могу утицати на наставу? Као новина који би могла имати импликације јесте фраза *be like* која се истиче у односу на све друге закључке до којих смо дошли у овом истраживању. Како су резултати истраживања показали, ова уводна фраза је најзаступљенија, али се она у уџбеницима не помиње из разлога што се учење језика базира на правилима писаног језика. Због тога се за ову фразу (као и њој сличне фразе као што је *be all*) каже да су граматички неприхватљиве (Carter & McCarthy, 2006: 823). У самој настави се ова фраза може представити ученицима у контексту говорног и мање формалног језика, где бисмо ученике кроз вежбе слушања или читања текста, навели да сами дођу до закључка када се она употребљава и шта обично после ње долази (управни говор, директно навођење речи). Дакле, реч је о подизању свести о формама које нису конвенционалне али које постоје и користе се у говорном језику, што је забележено у великим корпусима који све више служе као основа за писање речника и граматика.

Ипак, да ли ће и на који начин промене овог типа ући у наставу доста зависи и од става самог наставника.⁶ Из тог разлога смо спровели интервју са једним наставником који ради у основној школи и једним који ради у средњој. Циљ ових интервјуа није да генерализујемо став наставника према граматичкој јединици коју обрађујемо у овом раду (јер би за то било потребно много више испитаника) већ да на једном малом узорку видимо како ће наставници реаговати на форме које нису заступљене у настави. Оба наставника се у великој мери придржавају оквира уџбеника које користе у настави. Оба наставника приликом обраде управног и неуправног говора инсистирају на правилима слагања времена, мада се разликују методе које употребљавају. Наставник који ради у основној школи обрађује текст и објашњава правила, док наставник који ради у средњој школи наводи ученике да сами дођу до трансформа-

⁶ Постоје читаве студије које се баве ставом наставника према језику и на који начин он утиче на његов рад. Борг уводи термин когниција (*cognition*) који укључује како знање наставника тако и његове ставове према садржају који предаје (Borg, 2003: 96; Andrews, 2007).

ционих правила на основу примера. Када су им показани примери управног и неуправног говора који су као уводне глаголе имали *be like, be all, go* и клаузу *I says*, наставници су реаговали различито. Наставник из средње школе је показао отвореност у смислу да би указао ученицима на постојање тих форми, али само у говорном енглеском, док наставник који ради у основној школи сматра да није добро представљати ове форме јер би то додатно збунило ученике. И један и други став имају своје оправдање. Пошто се управни и неуправни говор детаљно обрађују у завршном разреду основне школе, добро је да ученици најпре овладају основама пре него што им укажемо на другачије облике који се користе искључиво у говорном језику. Када је њихово знање на вишем нивоу, подизање свести може имати само позитивне ефекте.

8. Закључак

У овом раду смо настојали да укажемо на значај говорног језика који је, чини се, подложнији променама у односу на писани језик. Да бисмо то постигли одабрали смо граматичку јединицу која у свакодневной комуникацији има велики значај. Иако смо кренули од хипотезе да је управни говор заступљенији од неуправног у говорном енглеском језику, видели смо да је заступљеност управног и неуправног говора готово уједначена, уз благу предност неуправног. Исто тако, показало се да је правило слагања времена заступљено не само у трансформационом, механичком аспекту управног и неуправног говора, већ и у семантичком. То значи да је у говорном енглеском јако важан садржај који се преноси и његова релевантност у садашњости али и будућности, па бисмо могли рећи да је управо садржај та „нулта“ тачка о којој је Лајонс говорио. Указали смо на уводни глагол, тачније фразу која је у говорном енглеском веома заступљена, док у настави није, и предложили на који начин се она и њој сличне форме могу представити ученицима.

На крају, у овом раду смо отворили питања која могу послужити као полазна тачка за нека нова истраживања. Једно од њих се може везати за ставове наставника и утицај тих ставова на њихову наставну праксу. А да ли ће аспекти говорног језика којим смо се ми у овом раду бавили постати део наставе и у којој мери, показати време. Оно што је наш циљ као наставника језика је да ученици овладају језиком као средством комуникације, како у писаном, тако и у говорном облику.

References

- Andrews, S. (2007). *Teaching Language Awareness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber, D. et al. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Essex: Pearson Education Limited.

- Biber, D. et al. (2006). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Essex: Pearson Education Limited.
- Borg, S. (2003). Teacher Cognition in Grammar Teaching: A Literature Review. *Language Awareness* 12 (2): 96–108.
- Carter, R. & McCarthy, M. (2006). *Cambridge Grammar of English; A Comprehensive Guide, Spoken and Written English Grammar and Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Caton, S. C. (1993). The importance of reflexive language in George H. Mead's theory of self and communication. In Lucy, J. A. (ed.). *Reflexive Language, Reported Speech and Metapragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press 315–337.
- Declerck, R. (1991). *Tense in English; Its structure and use in discourse*. London: Routledge.
- Goodey, D., N. Goodey & M. Levy. (2010). Messages. Енглески језик за 8.разред основне школе, уџбеник. Београд: Cambridge University Press and Klett Publishing House Ltd.
- Gower, R. (1981). Survey reviews: Grammar books for teachers of English as a foreign language. *ELT Journal* 36 (1): 52–56.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction of Functional Grammar*. London: M A K Halliday.
- Harman, I. P. (1990). Teaching indirect speech: deixis points the way. *ELT Journal* 44 (3): 230–238.
- Haßler, G. (2002). Evidentiality and reported speech in Romance Languages. In Güldemann, T. and Von Roncador, M. (eds.). *Reported Discourse; A meeting ground for different linguistic domains*. Amsterdam: John Benjamins B. V. 143–172.
- Hewings, M. (2011). *Advanced Grammar in Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jenkins, J. (2002). A Sociolinguistically Based, Empirically Researched Pronunciation Syllabus for English as an International Language. *Applied Linguistics* 23 (1): 83–103.
- Tannen, D. (1989). *Talking voices; Repetition, dialogue, and imagery in conversational discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yule et al. (1992). On reporting what was said. *ELT Journal* 46 (3): 245–251.

Marijana Vučković

REPORTED SPEECH IN SPOKEN ENGLISH – TEACHING IMPLICATIONS

Summary: This paper is about reported speech in spoken English. At the beginning it examines the concept and structure of reported speech as well as the way in which reported speech is usually presented in pedagogical practice, and then compares it with the findings from the small-scale research based on the samples of contemporary spoken English. Furthermore, it raises the question what implications this research and the similar ones might have in teaching practice.

Key words: reported speech, sequence of tenses, reporting verbs